

A MAGYAR CSOPORT- PSZICHOTERÁPIÁS
EGYESÜLET

V. Országos Konferenciája

„Csoportmódszerek
és
változó igények”

ÖSSZEFOGLALÓK

2004. NOVEMBER 12.
Bálint Közösségi Ház
/Budapest VI., Révay u. 16./

Előadás I. //Metszetek// A terem 11:30 – 12:30

Moderátor: **URBÁN ÉVA**

ERDŐSNÉ KALMÁR ÉVA: "Miért más?"-
Csoportterápiák a magyarországi menekülttáborokban

DÉGI L. CSABA: Arcok nélkül - HIV csoportmunka

PIKÓ BETTINA: A csoportműködést befolyásoló néhány pszichológiai jellemző a kultúra tükrében

Előadás II. //Élmény-Ismeret-Elmélet// B terem 11:30 – 12:30

Moderátor: **SZALAY MARIETTA**

HOSSZÚ ÉVA: Az önismereti csoportok és
a terápiás csoportok összehasonlítása a praxis alapján

FARKASNÉ BEREZKY MÁRIA: A csoport, mint terep –
Hasonló vonások a csoportvezetői és az antropológusi munkában

BAGOTAI TAMÁS, BOKOR LÁSZLÓ: A csoportanalitikus képzés
sajátosságai

Előadás III. //Kép - Keret// A terem 13:30 – 14:30

Moderátor:

KÁDÁR ANNAMÁRIA, SZENTES ERZSÉBET: „Forró székben...”

WIRTH ERNŐ: Szimbólumok átértelmezése a csoportban

NAGY ZSUZSANNA: Érzelmi intelligencia –
csoportos érzelmi intelligencia – dolgozói elégedettség

Workshop I.

B terem 13:30 – 14:30

URBÁN ÉVA-TAMÁS MARI-ORMAY TOM-SÁRAY TÍMEA-FEKETE KAROLINA:

"Mátrix", elektronikus interakció - egy virtuális újság kísérlete

Módszerdemonstráció

A terem 16:00 – 16:50

INDRIES KRISZTIÁN, KÁLLAINÉ HARANGI RITA:

Tekintet és intimitás

Workshop II.

B terem 16:00 – 16:50

BENCSIK ANDREA, NOÉ NIKOLETTA:

Értékrend-váltás az egyéni és csoportcélok függvényében

>>><<<

KORÁBBI KONFERENCIÁINK

2000

Társas helyzetek kezelése az ezredfordulón

2001

Erőterek a csoportban és a csoporton kívül

2002

A csoport, mint kockázati tér

2003

Csoport és változás" –

A kapcsolati hálózatok rejtett lehetőségei

BAGOTAI TAMÁS, BOKOR LÁSZLÓ:

A csoportanalitikus képzés sajátosságai

A pszichoterápiás képzés általában két, egymástól nagyon különböző elemből épül fel: elméleti ismeretek átadásából és sajátélményű terápiából. Tehát – hasonlóan a pszichoterápiához – a pszichikum két eltérő működésű tartományában építkezik, a reális-intellektuális-tudatos és az irracionális-tudattalan megismerés területein.

Ahhoz, hogy ez a két különböző ismeretszerzési folyamat harmónikusán illeszkedjen és ne akadályozza egymás működését – mint például a pszichés betegségek esetében – ha együtt szervezzük meg mindkettőt, nagyon jól áttekinthető kereteket kell teremteni.

Az előadás arról szól, hogy a Csoportanalitikus Kiképző Társaság blokkos képzési rendszerében ezeket a kereteket hogyan és milyen buktatókon keresztül sikerült megteremteni.

BENCSIK ANDREA – NOÉ NIKOLETTA:

Értékrend-váltás az egyéni és csoportcélok függvényében -

workshop

A tapasztalat útján szerzett tudás általában maradandóbb és hosszabb időtávlatban érvényesíthető tudást nyújt az olvasott vagy könyvből megtanult ismereteknél. Ez a ráébredés a tudásra, olykor zavaró vagy ijesztő is lehet. Szembe merünk-e nézni saját magunkkal, életérzéseinkkel, vagy elbújunk a csoport mögé? Vállaljuk-e szájalmas, vagy éppen sikeres életünket, tudunk-e és akarunk-e áldozatot hozni másokért, képesek vagyunk-e változni, változtatni értékeink megítélésén a csoport és/vagy mások érdekében?

A workshopon résztvevők személyes élményt szerezhetnek arról, hogyan képesek egy több szempontú és nehéz döntési helyzetben konszenzusra lépni, felmérhetik egy kiélezett szituáció kapcsán valós és vélt értékrendjük érvényesülését vagy egyéni érdekeik és elveik feladását/megőrzését a csoport céljai érdekében. A közös munka lehetőséget ad arra, hogy szembe nézzünk magunkkal és másokkal, értékeljük saját magunkat és világunkat egy, a megszokottól különböző helyzetben és környezetben.

DÉGI L. CSABA

Arcok nélkül – HIV csoportmunka

Orvosi málpraxis során, halálosan megfertőzött HIV+ gyerekek és szüleik családi életével, történeteivel dolgozom. A gyerekek többsége serdülő, a szülők nagy része komoly párkapcsolati és életciklusbeli feladatok megoldásával küzd. A HIV fertőzött gyerekek szüleinek csoportmunkájában a családi normatív működés, de leginkább a paranormatív esemény és következményei a központi témák. Folyamatban lévő, ventillációs – családi kommunikáció-fejlesztő – önszolgáltató/támogató kiscsoportunk tapasztalatát próbálom összegezni személyes és szakmai szempontból egyaránt. Előadásom 160 Maros megyei család és HIV fertőzött gyerekek élettörténetét ismerteti a csoportmunka perspektívájából és anyagából.

ERDŐSNÉ KALMÁR ÉVA

"Miért más?"

Csoportterápiák a magyarországi menekülttáborokban

Erdősné Kalmár Éva vagyok a Dr. Hárdi Lilla főorvos által vezetett Cordelia Alapítvány munkatársa. Több mint tíz éve kezdtük közös munkánkat, melyben súlyosan megkínzott, bántalmazott, traumatizált menekültekkel foglalkozunk. A csoportterápia szigorú szabályai, amelyeket a CSAKIT képzésen sajátítottam el, a táborokban való munka során kapaszkodót jelentettek. Ugyanakkor a különleges helyzet, a páciensek állandó, bizonytalanságban lebegő létezése miatt egyre inkább lazítanunk kellett az eredeti terápiás kereten. A fokozott felelősség miatt azonban egyre szigorúbbnak is kellett lennünk önmagunkhoz.

Az általunk alkalmazott non-verbális módszer előkészíti a betegeket a verbális terápiához. A művészeti mozgásos technikák (például az animált, átlényegített, sokszor szimbólikus tárgyakkal való munka) segítenek kapcsolatot teremteni a személy és a kínzás következtében tőle elidegenedett teste, valamint ő és környezete között.

Nagyon megtisztelnek, akik meghallgatnak és akikkel megoszthatom a menekültekkel együtt bejárt út tapasztalatait. Talán nem lesz tanulság nélkül való.

A csoport, mint terep – Hasonló vonások a csoportvezetői és az antropológusi munkában

„A csoportvezetők alapvető nézete az, hogy az ember természeténél fogva társas és nem individuális lény. Amíg az egyéni organizmus az alapvető biológiai egység, addig alapvető pszichológiai egység a csoport. Az egyén mesterséges, bár elfogadható absztrakció és nem szemlélhető elszigetelten a csoporttól. Minden egyént alapvetően határoz meg a világ, amelyben él, a csoport, a közösség, amelynek tagja.”

A fenti értelemben a makró társadalom a nagy rendszer, alrendszere pedig a térben elkülönülő és számában kisebb csoport. Ami a nagyrendszerben, mint nyílt rendszerben történik, az leképeződik, megjelenik, beszivárog bármelyik csoport életébe, a csoportfolyamatokba is. Nem választja el éles határvonal a kinti világtól, mert a csoportot alkotó emberi érzésekből, küzdésekből, akadályokból és elmozdulásokból tevődik össze maga a társadalom is, és ezzel a behozott anyaggal dolgozunk a csoportban is.

A csoportvezető mint megfigyelő, mint társadalom-kutató működik, de hasonlóan jár el az antropológus is a terepen, ahol más csoportot, más kultúrát, más világokat figyel meg és próbálja értelmezni az átélt eseményeket. Ebben az értelemben a csoportvezető terepe maga a csoport, amit megfigyel működés közben, értelmezi az átélteket, illetve egy sajátos kultúrát interpretál.

Sok vonatkozásban hasonlít a két tudomány módszere, s a teljesség igénye nélkül, egyfajta összevetéssel próbálkozom, hogy felvillantsak néhányat a csoportvezetői tapasztalatokból, párhuzamba állítva a kulturális antropológia módszertani alaptéziseivel. Mindkettő a saját társadalmat kutatja, ahol csak annyival könnyebb a dolga a csoportvezetőknek a bennszülöttek között működő részvevő megfigyelő antropológusoknál, hogy itt a kommunikációt könnyíti a közös nyelv, ámde megköti az azonos kulturális háttér, a hasonló szokások, a neveltetés, amitől a nyitottság lefékeződik a másság, az idegenség felé.

Visszakanyarodva a csoportvezetői és az antropológusi fogalom-értelmezéssel kapcsolatos problematikára, a kultúra fogalom mentén kezdeném az összevetést. A kultúrának számos értelmezése közül ez esetben azt az állítást vizsgáljuk, amely szerint a kultúra mint kommunikációs rendszer működik. Ezen állítás szerint minden, ami a gondolkodásban megjelenik, az a nyelv által fogalmazódik meg, és ez közvetíti és kapcsolja össze másokéval. A meta és nonverbális kommunikációs jelzések értelmezésével a rejtett, a mögöttes tartalmakra is következtethetünk megfelelő tapasztalat és ismeret birtokában. Ez a közismert állítás csak rámutat arra, hogy a csoportvezető és gyakran az antropológus is, az emberi beszéden keresztül kísérel megismerni, megérteni, értelmezni a másik csoportot, az idegen kultúrát.

A megfigyelt egység, a terep a csoportvezető vonatkozásában az a 7-12 fő, akik csoportot alkotva, önnön fejlődésükben bízva, hatékonyságuk javulása reményében rendszeresen körül ülik a tudással rendelkező csoportvezetőt, míg az antropológus esetében a terep egy család, egy falu, egy sziget vagy etnikai közösség. A saját-társadalomban kutatók számára - és a továbbiakban a csoportvezető és az antropológus is ennek tekintendő - legfőbb munka-eszköz a nyelv, amikor a beszédből, a narratív anyagból tárul fel a másik ember, a másinak az idegen kultúrát hordozó világa. A problémára rámutató kérdés: milyen hitelességgel képes átfordítani önmaga számára mindkét kutató a másik ember által mondottakat?

Mint az már említésre került, az értelmezést, a megértést számos vonás nehezítheti. Ilyenek a különböző társadalmi csoporthoz tartozásból adódó: neveltetési különbségek, a kommunikációs eltérések, a kontextuális sokféleség, a nemek közötti eltérő társadalmi elvárások.

Ezek egyenként is nehezíthetik a valós ismeretek szerzését és a kijelentések megfogalmazásakor érdemes ezeket a dimenziókat is számításba venni, mert amit a másik mond vagy csak gondol, az mást jelent az egyik és mást jelent a másik kultúrában. Attól, hogy az értelmező még nem találkozott vele, nem biztos, hogy az értelmezendő anyag patológiás, deviáns vagy stigmatizálható!

A posztmodern gondolkodás egyik alaptétele, hogy minden állítás megkérdőjelezhető, mert nincsen igazság, az igazság detronizálva van. Azt állítják, hogy csak igazságok vannak, nincsen senkinek joga kisajátítani, mások igazságának is létjogosultsága van, mert a valóság sokféle, ezért hallhatóvá kell tenni, egyenértékűnek kell kezelni a sokféle igazságot.

E gondolat mentén váltak az antropológia óriásainak állításai megkérdőjelezhetővé, mert amikor ők elmentek a szigetekre jól felszerelt csónakokkal, korszerű technikával, magnóval, filmfelvevővel, az akkori vélekedés szerint azok a kutatás objektív eszközeinek tekintendők. Leírták a közösségek alkotta társadalmi-struktúrákat, a szokásokat, a jogokat és a kötelességeket, ezzel mintegy értelmezőivé válhattak az ottani kultúrának. Majd jött egy másik megközelítés, a szimbólika, amikor azt mondták az antropológusok, hogy a felületi jelenségek helyett a rítusok, mítoszok, vallások világát kell kutatni, mint mögöttes mély struktúrákat, melyek közelebb visznek a megismeréshez. És folytathatnánk a felsorolást, mert a tudomány állandó mozgásban van és bonyolultságában követi az egyre differenciáltabb, egyre átláthatatlanabb emberi társadalmat.

Mára elvetendő hit, hogy objektívek a kutatási terepen felvett adatok, hogy léteznek objektív társadalmi és kulturális tények, mert a kutató jelenléte hatástényező, önmagában is befolyásolja az eseményeket. Ezért az értelmezéskor mérlegelendő, hogyan zajlik le egy esemény, ha a kutató nincsen jelen a terepen vagy a csoportban.

A csoportvezető, miként az antropológus is teszi, belép a vizsgálandó térbe és tudásával felvértezve megfigyel az idegen közegben, a terepen, a csoportban, amely közeg más minőség, mint a csoporttagok egyszerű számtani összege. A csoportban transzperszonális és

interperszonális folyamatok keresztezik egymást és az egész jelenség együttes közös alapanyaga, mint legmélyebb réteg, az alapmátrix megegyezik azzal, amit az analitikus pszichológiában „kollektív tudattalannak” neveznek. Lásd bővebben Foulkes mátrix fogalma (Csoport-pszichoterápia szöveggyűjtemény).

Szerinte a különböző egyénekből alkotott csoport közös alapja

- 1, mindaz, amiben a csoport nyíltan osztozik,
- 2, tagjainak alapvető kulturális háttere
- 3, mindaz, ami a fajnál vele született és közös.

Az eddigi modell szerint az antropológushoz hasonlóan, a csoportvezető sem az objektív valóságot kutatja, különböző érzelmek és indulatok, kimondott és elfojtott vágyak energiamezőjében a fentieket is tudatosítva önmagára, mint hatótényezőre reflektálva, megfigyel, magyarázatot vagy értelmet ad az eseményeknek, ami csak egyfajta megközelítése a jelenségnek, az idegennek, a másiknak. Lehet így is, de lehet máshogy is.

Valószínűsíthető, hogy az adott magyarázat nem az egyetlen igazság, hiszen a csoportvezető a saját fogalmi rendszerében a saját értelmezési keretében mozogva dolgozik, ebből következik, hogy számos másfajta értelmezés és igazság is szóba jöhet. Kernberget idézve:

1.a csoportvezetőnek értenie kell elsődleges feladatát és annak csoporton belüli korlátait.

2.énidentitásban megvalósuló internalizált tárgykapcsolatait

3.képes legyen elviselni a különböző szociális, módszertani, kulturális értékrendszerek közötti konfliktusokat

Kernberg rendszerekről és rendszerhatárokról beszél, melyek a mikrotársadalom, azaz a csoportok bonyolultságára vonatkozó megnevezések. Ezek a rendszerhatárok állandó mozgásban vannak, szinte soha nincsen statikus állapot, ezért a bizonytalanságot is el kell viselni, mert vannak helyzetek, melyeknek nincsen végső megoldása, vagyis a megértésnek vannak határai.

Ennek az írásnak mindvégig a társadalomkutatás áll a középpontjában, ami eltér a természettudomány tárgykijelölésétől és módszerétől. Mindenkor figyelembe veendő, hogy itt nem lehet a kutatás tárgyát, az élő emberekből álló csoportot kétszer ugyanabban a helyzetben találni, így nem is lehet visszaigazolni egy állítást, ezért szükségszerű a mindenkori óvatosság a kijelentések megfogalmazásakor, továbbá az önreflektálás, ami emlékezteti a kutatót, a csoportvezetőt arra, hogy a vizsgált egység, a csoport része önmaga is.

1.Behr.H. Hearst. L.- Csoportanalízis: a csoport-pszichoterápia modellje Foulkes szerint. In: Csoport – pszichoterápia CSAKIT Kiadvány

2.Történeti antropológia, Replika kör Bp.2000

3.Kisebbség és kultúra MTA Etnikai Kutató int. Bp. 2004.

Hosszú Éva:

Önismereti csoportok és terápiás csoportok dinamikai összehasonlítása praxis alapján

A hazai gyakorlatban viszonylag élesen szétválnak az önismereti csoportok és a terápiás csoportok kliensi-páciensi köre. A képzési igények miatt gyakran szakemberekből vagy potenciális szakemberekből szerveződnek csoportok, míg a terápiás csoportokba tüneteiket, betegségüket nyíltan vállaló, úgynevezett páciensek kerülnek. Az elkülönülés nyilvánvaló, holott a specifikus hatótényezők tekintetében a páciens csoportok lényegesen nem különböznek az önismereti csoportoktól. (Jobban számolnunk kellene a segítő szakmát választók esetében a rejtett „gyógyulási” motivációkkal.)

Előadásomban saját praxisom alapján elemzem a kétféle csoport dinamikai sajátosságait, egyben szorgalmazom az önismereti-tanulási céllal csoportba igyekvők számára terápiás csoportban való részvételt.

**KÁDÁR ANNAMÁRIA, SZENTES ERZSÉBET
„Forró székben...”**

Marosvásárhelyi szociálpedagógus hallgatók a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen csoportélményeiket szakmai önismerettel kezdik, kommunikációs technikákkal folytatják, majd önmagukat csoportvezetőként is kipróbálják.

Milyen elvárások és félelmek kapcsolódnak a csoportokkal való munkához, milyen élményekkel és tapasztalatokkal gazdagodtak, kezdő csoportvezetőként hogyan minősülnek át ezek a megélések-ezek a kérdések, amire a szerzők, mint csoportvezetők választ keresnek élménybeszámolók, a csoport élete során született történetek, kezdetben megfogalmazott igények áttekintése révén.

Ezúttal csoporttagok és csoportvezetők, folytonosan változó szerepekben együtt ülnek forró székben és a kollázs, ami megszületik, több mint az alkotó részek összege.

INDRIES KRISZTIÁN, DR. KÁLLAINÉ HARANGI RITA:

Tekintet és intimitás

A módszerdemonstráció célja a Szomato-pszichoterápiás módszer egyik nyitó gyakorlatának ismertetése, ami a tekintet, a szemkontaktus és az intimitás problematikájára fókuszál.

A módszerdemonstráció leírása:

Ha valaki a személyes, intim zónánkba kerül, például egy felvonóban, igyekszünk elkerülni a tekintetét. Ritkán nézünk hosszasan egymás szemébe, mert az szexuális vagy agresszív kihívást jelenthet. Maga *Freud* is „elbújt” a dívány mögé, saját bevallása szerint azért, mert zavarta, hogy a páciensek naphosszat az arcát nézik.

Jean-Paul Sartre a *Lét és a semmi* című művében írja, „ha tudatában vagyunk, hogy néznek minket, a tekintet - teljesen mindegy, hogy miféle szemekből is származzon az - színtiszta utalás énrám” vagyis arra „hogy helyet foglalok el a térben, hiszen testem van, amit bántani lehet”. Sartre szerint amikor tudatosul bennünk, hogy „látnak minket”, akkor döbbenünk rá, „a másik számára tárgyak vagyunk”, és hogy az a kép, amit a másik lát, alapjában véve ismeretlen számunkra.

Jacques Lacan hasonlóan Sartrehoz úgy vélte, hogy a minket körülvevő tekintetek fókuszába kerülve felismerjük azt, hogy a Másik számára „képként létezőnk” és ezekből a képekből építjük fel „önmagunk” illúzióját.

*Wilhelm Reich*nek, a testorientált pszichoterápiák atyjának a terápiás megközelítésében is jelentős helyet kap a tekintet, a szem körüli „izomgyűrű,” amire archaikus érzések, könnyek, félelmeket „írják rá a történetüket”.

A módszerdemonstráció apropóját az adja, hogy az **Strasbourgi École Européenne de Psychotérapie Socio et Somatoanalytique** pszichoterápiás képzőhely magyar tolmácsolással képzést indít, amelynek során a Szomato-pszichoterápia módszere sajtóítható el, és a folyamat végén egy Európában elismert pszichoterápiás oklevél kapható. További infó a www.eepssa.org webhelyen olvasható, vagy krisztian@yahoo.com email címen kérhető.

A tekintet jelentőségével foglalkozó más jelentős pszichoanalitikusok közül *Heinz Kohut*ot említhetnénk, aki az anya tekintetének a csillogásában keresi a kiegyensúlyozott személy egészséges önszeretetének a korai és egy életre szóló forrását, de ugyanígy *Donald Winnicott* vagy *Peter Fónagy* elméleteiben is jelentős szerepet játszik az anya arcának (tekintetének) a tükröző és érzélemmoduláló funkciója. Aki az empátia hiányát interiorizálta, azt az együttérzés nélküli belső tárgya mindenhová elkíséri és mások tekintetében is értetlenséggel, tolakodó erőszakossággal, zavarral találkozik...

Miközben valaki hosszasan a szemünkbe néz, vajon mi minden fut át a rajtunk? „Fürkészi az arcom... vajon mire gondolhat... zavar, hogy ilyen közel vagyok hozzá... távolodni szeretnék... vagy épp ellenkezőleg, közeledni, akár meg is ölelném... Mit érzek: zavart, szégyent, szorongást, szexuális izgalmat, elfogadást, befogadást...?! Milyen gondolatok kavarnak a fejemben... mire is emlékeztet a tekintete?

NAGY ZSUZSANNA:

Érzelmi intelligencia – csoportos érzelmi intelligencia – dolgozói elégedettség

Az ember alapvetően társas lény. Életünk során kapcsolatokat, kapcsolatrendszereket építünk ki embertársainkkal, melyeken keresztül kölcsönösen hatunk egymás életére.

Erre az alapvető emberi magatartásra, jellemzőre való építkezés figyelhető meg a munkaszervezetekben folyó munkavégzés fejlődése során. Napjainkra ugyanis megszűnőben van a tipikus egyéni munkavégzés, „elszigetelt tudósok” helyett sokkal inkább a kiterjedt horizontális és vertikális kapcsolatrendszerrel rendelkező csoportban/csoportban kitűnően tevékenykedő munkatársakra van szükség. A szervezetek minden szintjén a dolgozók kisebb-nagyobb munkacsoportok tagjaivá válnak, melyeken belül együtt dolgoznak, együtt élnek közvetlenül munkatársaikkal, főnökükkel, beosztottjaikkal, közvetve pedig a szervezet többi tagjával.

Az együttdolgozások, együttműködések során az emberek hatással vannak egymásra: kölcsönös függőségi viszonyok alakulnak ki: egyenrangú tagok (például két szellemi munkatárs) közt mellérendelt, főnök-beosztott közt alá-fölérendelt viszony, ami azt jelenti, hogy hatással vannak egymás teljesítményére, ezáltal megítélésére, meghatározzák egymás hangulatát, véleményét. Az együttdolgozás hatékonysága és ezzel együtt az eredménye pedig nagymértékben függ e kölcsönhatások minőségétől.

Véleményemet Wendy Williams és Robert Sternberg (YALE) kutatásának eredménye is megerősítette, miszerint a csoport sikerességének kulcselemei: a személyközi készségek, a tagok összeillő volta és nem utolsósorban a tagok motiváltsága. Ez azt jelenti, hogy sikeres együttdolgozás nem képzelhető el egyfajta csoporton belüli harmónia megléte nélkül, fontos, hogy a tagok érzelmileg jól kijöjjenek egymással, megbízzanak egymásban, megértsék egymást.

Egyértelmű, hogy ehhez magas fokú csoportos és egyéni érzelmi intelligencia szükséges: a csoporton belüli harmóniát egyfelől a csoportos EQ pillérei, a csapatszellem, az együttműködés, a kapcsolatépítés, másfelől pedig az egyéni EQ pillérei, a pontos önismeret, a motiváltság, az empátia, a szociális érzék teremtik meg.

A belső harmóniával rendelkező, sikeres csoportok tagjai elszántabban küzdenek céljaik, feladataik megvalósításáért, sikeresebben is teljesítenek, ezáltal nagyobb valószínűséggel jelenik meg náluk az elégedettség, az elköteleződés érzése. Ezen tényezők megléte, elérése pedig alapvető fontossággal bír a munka-szervezetek számára.

PIKÓ BETTINA

A csoportműködést befolyásoló néhány pszichológiai jellemző a kultúra tükrében

Az egyén csoportbeli működését, viszonyát a csoporthoz jelentősen befolyásolja saját személyiségstruktúrája és más pszichológiai jellemzői. E pszichológiai jellemzők egy része az egyéni szintű készségekben nyilvánul meg, mint az egyéni hatóképesség, az énhatékonyság vagy az önbecsülés.

Ez utóbbi jellemző a mai pszichológiai szakirodalomban különösen éles viták keresztútjába került. Hagyományosan az alacsony vagy magas szintű önbecsülést tartottuk a legfontosabb sajátosságnak, azonban mára kiderült, hogy nem ez a legfontosabb pszichológiai tulajdonság. A magas szintű önbecsülés helyett ma már a stabilitást, illetve az önbecsülés törekenységét tartjuk mérvadónak, ami különbség jól megmutatkozik csoporthelyzetben is.

A jellemzők másik része közvetlenebbül a társas készségekhez kötődik, mint a közösségi hatóképesség vagy a szociális összehasonlítás attitűdje. Mind az egyéni, mind pedig a társas jellemzők megfelelően illeszkednek az adott kultúrába, és ezáltal meghatározzák a csoportbeli, illetve közösségbeli működésünket.

A modern korra alapvetően az elidegenedés, a társas készségek zavara, az individualizáció és a narcisztikus megnyilvánulások gyakori zavara jellemző, amely a csoportok hatékony vagy kevésbé hatékony működésére is kihat. Előadásomban elsősorban a csoportműködést befolyásoló társadalom-lélektani háttér egyes szempontjait mutatom be.

TERENYI ZOLTÁN

Látványpékség a valóságpiacon?! A csoport értékei és a modern kultúra

A hangzatos cím önmagáért beszél, akár öncélúnak is mondhatnó, mivel leginkább a figyelem, a kíváncsiság felkeltését szolgálta. Éppen úgy vonzó kívánt lenni, ahogyan egy pékséghez közeledve az orrunkat megcsapó, csiklandozó illatfelhő is vonz minket, s hatására belépünk az ajtón. Képzeljük el azonban, ahogy a megszokott apró pogácsák helyett a nagyanyánk sütötte dióskalácsba harapunk, s hirtelen melegünk lesz a régi konyhához mérve túl nagy forróságot sugárzó tűzhelyhez lépve. **Otthon vagyunk.**

Idézetek **Nikos Papastergiadis: Dialoges in the Diasporas** című könyvének bevezetőjéből:

(1) „...az otthont *szimbólikus határok* tagolják. Ezek a határok identifikációk és projekció *mátrixából* bukkannak fel ...”

(2) „A hagyományos és a modern otthon közötti egyetlen különbség az, hogy az előbbi az emlékek teljes tartálya (*container*) és az identifikáció stabil helye (*site*), míg az utóbbi inkább egy *patchwork*, csendes ambíciókból és ideiglenes elrendeződésekből.”

(3) „A hagyományok az emlékezet és jelentés összeillesztésére szolgáló formák. Az a technokratikus előfeltevés, miszerint a hagyományok nélkülözhetők, azt feltételezi, hogy ...főlőslegeseek, mint a kígyó levedlett bőre. Ez az analógia elfeledkezik a hagyományok rugalmasságáról: *visszatérnek, mint a bőr következő rétege.*”

„...azért a hagyomány az, amely a társas jelentés számára a szükséges *értelmezési keretet és biztonsági hálót* kínálja.”

(4) „Röviden: a régi otthon zárt hagyományokat reprezentál...a modernitás azt ígéri, hogy olyan értelmet ad a jelennek, amely nyitott...” „A hagyományokat olyan elveknek kell tekintenünk, amelyekkel egy társadalom a világban való helyét értelmezi.”

(5) „Külvilági kalandjainkat az otthonhoz viszonyítjuk.” „Az otthon a világ középpontja.”

(6) „Egy olyan hely, ahol a személyes és társas jelentések megalapozódnak”

(7) „You wanna go where *everybody knows your name.*”

(8) „a kultúra *megtestesülése*”

(8b) „... egy hely, ahol megfigyelhetőek a specifikus kulturális értékek, továbbá az egyedi hagyományok fejlődése és bizonyos érzelmi állapotok megjelenítődése is, s a modern identitás karakterisztikus formáinak is tanúi lehetünk....A nemzet szimbólumai és narratívái csak akkor rezonálnak, ha bekerülnek az otthon terébe.”

(9) „A *száműzőttben* tudatosul, hogy az otthonba való beilleszkedés szükségszerűen illúzió és az odatarozásnak határai vannak, ha imagináriusak is.”

(10) „A csend az otthon nyugalmaát fejezi ki, míg a *se-hon (antihome)* csendje fülsiketítő kinnal van tele.”

„az otthon az, ahol az ember gyanú felett áll és nem kell szégyellnie magát és ahová ördögi átoktól és konfliktusok terhétől megszabadulva tartozhat.”

(11) „...a függöny behúzása nem az intimitás és a szabadság kezdetét jelenti, hanem a szégyen elrejtését. A privát mindig a nyilvánosság vizsgálatának tárgya. (The private is always subject to scrutiny for the public.)”

(12) „Mert ha a modernitás félresöpri a múltat, akkor a *jelenben létezés* egy új módját kell kitalálnia...az identitás nincs egy specifikus múlthoz vagy egy sajátos helyhez hozzákötve.”

(13) „Az otthon keresése nem egy nosztalgikus visszahúzódás az ismerős múltba és nem is egy védekezési reakció a jelen brutalitásával szemben. Az otthon jelentését most azokban a jövőre irányuló projekteknél találjuk meg, amelyek a *hovatarozás* érzését hozzák létre a változás és elmozdulás (kiszorítás, kiszorulás, displacement) kontextusában.”

(14) „Nem szabad engednünk, hogy az otthon a térből való menekülés legyen, hanem legyen a térben-való-élés, egy valódi kapcsolat vele!”

(15) „A klasszikus társadalomelméletben...a tradicionális otthon az *integráció és konformitás* helye volt, míg a modern otthon az *önkifejezés és a szabadság* helye...A közösség klasszikus definícióiban...a cél és egy adott tér elfoglalásának egységét hangsúlyozták. Egyre távolibbnak látszik az az idea, hogy a közösség nemcsak a részérdekeknek egy embercsoport általi megosztásából alakul ki, hanem egy közös és univerzális keret, mely 'elég széles és teljes ahhoz, hogy életük beletartozhasson'.”

(16) „A modernitás dinamikája a *széttöredezés* (fragmentation) és *szétszóródás* (dispersal) felé tart és ezért a helyvel való minden azonosulás mindig *esetleges* (contingent) és *részleges* (partial), és elkerülhetetlenül bomlasztó hatású a hagyományos társas kapcsolatok beágyazott jellemzőire nézve.”

„A modern identitást már nem hitelesíti az exkluzív és autonóm kapcsolódás idő és tér között.”

(17) „A globalizáció széttartó (szétválasztó, disjunctive) folyamatait, sőt még a lokalizáció defenzív stratégiáit is meghatározza a 'tér és idő közti távolságképződésnek' ('time-space distanciation') a kerete. A modernitás egyre nagyobb mértékben szakít ki teret a helyből, s Giddens a társas rendszer(ből való) *kilőködés*ként (disembedding) írja le a kapcsolatoknak a lokális kontextusokból való kiemelésének ezt a folyamatát.

(18) „A modern nosztalgia nem az anyaméhbe való visszatérés vágya. A migráns élményeinek dilemmáira nem lehet az a válasz, hogy összepakol és hazamegy...A bevándorló *ismétl(őd)ésre és különbségre* is vágyik. A bevándorló otthonában mindig együtt jár az újdonság és az ismerősség érzékletes élménye.”

(19) „John Thompson nemrég foglalta elméletbe a jelentős kapcsolatok mediatizált technológiák általi szerveződésének gyakorlatát mint a '*hagyomány újra-lehorgonyzásának*' a részét. 'A média fejlődésével...az egyének képesek eseményeket átélni, másokat megfigyelni és általában véve, tanulni – mind reális, mind képzeletbeli világokról, amelyek jóval túlterjedtek a nap mint napi találkozások körén.’

(20) „Az otthon – tekintet nélkül a helyszínére – a *szent hely*, ahonnan minden mást szemlélünk.”

(21) „...'*Anyai*' *biztosítékok*...” „Ha a külvilág veszélyesnek és személytelennek tűnik fel, akkor az otthon a gondoskodó bensőségesség privilégizált terévé válik.”

(22) „Az otthonat sosem hagyhatja maga mögött.”
„...erőteljesen ható álmom...az a meggyőződés, hogy szakíthatunk a múlttal és bárhol új kötődéseket alakíthatunk, fejleszthetünk ki.”

URBÁN ÉVA-TAMÁS MARI-ORMAY TOM-SÁRAY TÍMEA-FEKETE KAROLINA:

"Mátrix", elektronikus interakció - egy virtuális újság kísérlete

workshop

Már hetedik alkalommal jelent meg a Magyar Csoportpszichoterápiás Egyesület elektronikus kiadványa, a Mátrix. Célunk továbbra is az, hogy a csoportterápia különböző irányzatai közt ne csak összefüggést, de ugyanakkor nagyobb együttműködést is találjunk.

Előbb-utóbb minden folyóirat elektronikus formában fog megjelenni, és csak speciális esetekben találunk majd nyomtatott kiadványokat. Ezt a folyamatot kívánjuk elkezdni. Hozzá kell még szoknunk a komputeren való olvasáshoz és egy-egy kívánt anyagnak tetszésünk szerinti letöltéséhez. De ha egyszer már megszoktuk, élvezhetjük az egyszerűséggel járó előnyöket.

A Mátrix szerkesztősége azt elemzi, mutatja be, hogy a (lap) "indítás-indíttatás" vagy műfaj-beindítás milyen lehetőségeket, nehézségeket jelent a motivációktól kezdve a mindennapi gyakorlatig.

Ugyanakkor a workshop témájához tartozik a virtuális pszichoterápia, a virtuális tanácsadás is. Diskurzus a közös területekről, a határterületekről, a virtualitásról mint látszólagosról, elképzeltről ezeken a területeken és a virtuálisról mint lehetőségként létezőről, benne rejlőről. A virtuálisról, mint "mintha-helyzetről".

Kitekintünk továbbá a Mátrix szervezeti és társadalmi környezetére is, s megvizsgáljuk, hogy az újság működése hogyan tükrözi cseppként a tengert, próbálkozásával, lehetőségeivel, sikereivel, kudarcaival.

WIRTH ERNŐ

Szimbólumok átértelmezése a csoportban

A pszichoanalízisnek, mint módszernek, mindig is volt egy, a művészeteket, az irodalmat és ezen belül a szimbólumokat megközelítő sajátos technikája. A megközelítés lényege, hogy a tárgyiasult alkotások miatt egyrészt a kreatív embert, másrészt az alkotás befogadóra gyakorolt hatását vizsgáljuk. A kreatív folyamat fő vizsgálati területe a belső pszichikai történések leírására koncentrálódik. A probléma köré csoportosuló fő vizsgálati kérdések a problémamegoldó viselkedés feltételei és zavarai.

Az alkotás és a befogadó közötti interakciós viszonyt a szimbólumok értelmzése irányából lehet a leghatásosabban megközelíteni. A szimbólumok egy tudattalan "gondolatnak" konfliktus vagy vágy által közvetített és átvitt elképzelésmódja, vagyis ebben az értelemben szimbólumnak tekinthetünk minden helyettesítő képződményt.

Más irányzatok szerint a szimbólum egy értelmezési mód, amelyet a szimbólum és a tudattalan által szimbolizált között létrejövő kapcsolat állandósága jellemez. Ezt a jelenséget tetten érhetjük a kultúra legkülönbözőbb területein, például a nyelv, vallás, folklór és a mítosz világában. A különféle csoporttechnikákban e szimbólumoknak az átértelmezése folyik, a kliensek kulturális háttérének és aktuális szókészletének megfelelően. Azért érdemes vele foglalkozni, mert sok esetben befolyásolhatja a csoport-dinamikai történéseket és kihathat a terápia minőségére.

